

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİLİŞİM SEKTÖRÜNDE İSTİHDAM POLİTİKASI

4.1. BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ BÜYÜME VE İSTİHDAM İLİŞKİSİ

Bilişim sektörü yüksek istihdam potansiyeli ve yarattığı katma değerle ekonominin yeni kalkınma gücü olarak değerlendirilmektedir. Özellikle yazılım sektörü, düşük yatırımla yüksek istihdam ve katma değeri yaratan bir sektör olması itibarıyla büyük bir önemi haizdir. Ekonominin tüm kollarını etkileyen bu sektör sayısal uçurumu kapatarak bilgi toplumu olmayı kolaylaştırırken, ulusal güvenliğin de en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Yazılımı üretmek için en önemli girdi, akıl ve yaratıcı güç iken, bu üretimde hiçbir ithal girdi ya da yüksek enerji tüketimi söz konusu değildir. Bu özellikleriyle tüm gelişmekte olan ülkelere bir fırsat oluşturan yazılım alanına; ekonominin gelişmesi, toplumsal refahın sağlanması, **işsizliğin azaltılması**, güvenilir ve sürdürülebilir ekonomik dinamiklerin yakalanması, dijital uçurumdan kaynaklanan olumsuzlukların giderilmesi ve bilgi devrimine yetişilmesi açısından Türkiye'de de yatırım yapılması büyük önemi haizdir.

Bilgi ve iletişim sektöründeki % 10'luk büyüme; GSMH'ye % 1-2 arasında katkı sağlamaktadır¹⁶⁰.

Bilgi ve iletişim sektöründeki büyüme, ekonomik büyümede çarpan ve çoğaltan etkisi yaratmaktadır¹⁶¹.

Bilgi ve iletişim sektöründeki yatırımlar ekonomik iyileşme, istihdam ve büyüme indikatörü olarak görülmektedir. Bilgi ve iletişim sektörü ile pozitif makro büyüme arasında doğrudan bir ilişki kurulmaktadır¹⁶².

¹⁶⁰ Economic Impacts of Broadband, Information and Communications for Development 2009

¹⁶¹ The Contribution of Information Technology to the Rapid Economic Growth of Singapore, World Institute for Development Economics Research, 2001

¹⁶² ICT for Economic Growth: A Dynamic Ecosystem Driving The Global Recovery, WEF, 2009

Bilgi ve iletişim sektörünün önümüzdeki 5 sene içerisinde dünya genelinde doğrudan 1.2 milyon yeni istihdam ve dolaylı olarak da 25.3 milyon yeni istihdam yaratma potansiyeli bulunmaktadır¹⁶³.

Bilgi ve iletişim sektörü “Sanayi, Teknoloji ve İstihdam” bakımından Avrupa’nın en çok gelişen sektörlerinden birisidir. Yapılan değerlendirmelere göre Avrupa ancak, dijitalleşme sayesinde istihdam, sağlık ve sosyal güvenlik hedeflerine ulaşabilir¹⁶⁴.

Türkiye’nin büyüme ve gelişmesine en büyük katkıları sağlayan sektörlerden biri olarak yeni teknolojik gelişmelerdeki uygulamaların önündeki engellerin kaldırılması neticesinde, mobil genişbant ve telemetri uygulamalarında ciddi bir pazar oluşturulacağı değerlendirilmektedir. **Yaratılacak değer zincirinden, bilgi toplumuna dönüşümün yanında,** işletmeciler ve mobil operatörler dışında, cihaz üreticileri ve yazılım sektöründeki çözüm ortakları da kazanç sağlayacak ve yukarıda alıntı yapılan tespitlerin ülkemizde de gerçekleşmesi sağlanacaktır.

Dünya ülkeleri, bilgi ekonomisine dönüşme ve bilgi toplumu olma yolunda yarış ve rekabet içerisinde. Gelişmekte olan ülkelerde yazılım büyük fırsatlar sunmaktadır ve ülkelerin kaderini değiştirmektedir.

Bunun en çarpıcı örnekleri dünyada yazılım devi olarak bilinen İsrail, İrlanda ve Hindistan’dır. Sektörün yarattığı katma değerleri bu ülkelerde rahatlıkla görebiliriz.

- İrlanda’da işsizlik 1986’da %17 iken 15 yıl sonra %4.3’e düşmüştür.
- İsrail’de, sektörün istihdam ettiği insan sayısı 1990-2000 yılları arasında 36.000’den 56.000’e çıkmıştır. On yılda %65 istihdam artışı olmuştur.
- Hindistan’da 2007 yılında yazılım üretiminden elde edilen gelir, gayri safi yurtiçi hasılanın % 5,2’sini oluşturmuştur. 1998 yılında bu oran % 1,2 düzeyinde idi.
- Türkiye’de bilişim istihdamı yüzde 0,5, Avrupa ortalaması ise yüzde 3,9’dur.

¹⁶³ AT Kearney for the GSM Association Mart, 2009

¹⁶⁴ Transformational Agenda For The Digital Age DigitalEurope’s Vision 2020

Bu rakamlar, bilgi ve iletişim sektörünün istihdama olan etkisini ortaya koymakta ve bu sektöre yapılacak yatırımların, işsizlikle mücadelede ve istihdam açığını ortadan kaldırmada önemli bir rol oynayacağını ortaya koymaktadır.

Yukarıda yer verilen ülkeler bilişim sektörünü stratejik sektör olarak belirlemişler ve bunun sonucunda kamusal teşvikler ile yazılım üreterek başarıyı yakalamışlardır. Ekonominin tüm kollarını etkileyen yazılımı üretmek için en önemli girdi, akıl ve yaratıcı güçtür. Türkiye genç bir nüfusa sahip olup, yaş ortalaması 28,3'tür. Nüfusumuzun %51'i 25 yaşın altındadır. Türkiye'nin jeopolitik konumu ve Gümrük Birliği üyeliği ile Avrupa, Türki Cumhuriyetler ve Ortadoğu pazarlarında dini, etnik ve ticari ilişkilere sahip olması da, dış pazarlar için sahip olduğu avantajlardadır. Türkiye, bu nüfus yapısı ile jeopolitik konumunun sağladığı avantajla, bilişim ve özellikle de yazılım sektöründe sıçrama yapmak için iyi bir iç potansiyele sahiptir.

Yazılım sektörünün gelişebilmesi için özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve kamu kurumları arasındaki işbirliği son derece önemli olup, bu paydaşlara ve özellikle devlete önemli görevler düşmektedir.

Dünya örnekleri incelendiğinde, yazılım sektörüne devlet tarafından sağlanan katkıların doğrudan destek, teşvik ve dolaylı destekler olarak üç ana başlıkta gruplandığı görülmektedir. Bu tür destek ve teşvikleri İrlanda, İsrail, Hindistan, Çin, Malezya, Tayvan ve Brezilya gibi ülkeler uygulamaktadırlar. Ülkemizde de yazılım sektörünün, bahsedilen ülke örneklerinde olduğu gibi kritik sektör olarak değerlendirilmesi ve bu bağlamda bu sektörün ihtiyaçlarına ve yapısına özel destek ve teşvik enstrümanlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu konuda, 5809 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendi ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 40'inci maddesi ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına verilen yetkiler, yazılım sektöründe beklenen sıçramayı sağlamaya yönelik bir fırsat olarak görülmektedir. Bu nedenle, belirlenen mevzuat uyarınca toplanacak araştırma - geliştirme gelirlerinden yazılım sektörüne gereken kaynağın ayrılması beklenilmektedir.

4.2. İŞSİZLİK SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ: “BİLİŞİM”

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artan nüfusla birlikte işsizlik önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

İşsizlikle mücadelede, bilişim ve teknoloji kanalları ile bilgisayar eğitimi önemli olup, bilgi akış kanallarını doğru kullanan, en önemli bilgi kanalı haline gelen internetten doğru ve hızlı yararlanabilen, teknoloji ve bilimsel gelişmelere ayak uyduran ve bu konularda aldığı eğitimlerle öne çıkan kişilerin, iş bulma olanağı yüksektir. Buna karşın, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında gereken beceriyi sağlayamayan ve gelişmelere ayak uyduramayan bireylerin iş bulma imkânı da zorlaşmaktadır. Bilişim teknolojilerinin kullanımı, mevcut iş alanlarında talebi şekillendirerek, yeni iş alanları yarattığı gibi, işsizlik sorununun çözümünün de anahtarıdır. Bu nedenle teknoloji kullanım kültürünü anahtar yetkinlik kabul eden bir eğitim reformu, Türkiye'nin atılım stratejisinin en önemli parçalarından birisi olacaktır. Bu anlayış içinde sadece gençlerin değil, mevcut işgücünün de bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerinin geliştirilmesi zaruridir.

Ancak, Türkiye İstatistik Kurumunun 2007 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması sonuçlarına göre; Türkiye'deki hanelerin ancak yüzde 18,94'ünün internete erişim imkânına sahip olup; bilişim sektörünün istihdama olumlu etkisinden beklenen faydanın artırılmasını teminen, internet kullanımının yaygınlaştırılmasının sağlanması, bu amaçla gereken altyapı kurulumunun kolaylaştırılması ve internete erişimin evrensel hizmet kapsamında coğrafi konumundan bağımsız olarak ülkenin her tarafına ulaştırılması ve belirli bir kapasite ile tüm vatandaşlara erişim imkânının tanınması önemlidir.

Diğer birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de üretkenlik bilişim sektöründe göreceli olarak daha yüksektir. Türkiye'de bilişim sektörü üretkenliği, toplam özel sektör üretkenliğinin dört katıdır. Türkiye özel sektör genelinin aksine, bilişim sektörü hizmet sektöründe üretkenlik, bilişim sektörü sanayi sektöründen yaklaşık iki kat daha yüksektir. Türkiye'de bilişim sektörünün istihdam ve katma değer yaratmada geleneksel sektörlerden çok daha üstün olduğu gerçeği, Türkiye ekonomisinin sürdürülebilir hızlı bir büyüme gösterebilmesi için sektörün büyümesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

OECD ülkelerinde bilişim sektörü uzmanlarının toplam istihdam içindeki payı % 2 ile % 5 arasında değişirken Türkiye’de sadece % 1,7’dir. Bilgi ve iletişim teknolojileri uzmanlarını ve bilişim sektörü araçlarını kullananları da içeren genel bilişim sektörü istihdamının toplam içindeki payına bakıldığında, OECD ülkelerinde % 20 olan bu oranın Türkiye’de % 11 civarında olduğu görülmektedir. Türkiye pazarında, donanımın payı yüksek, yazılım ve hizmetlerin payı çok düşüktür. Dünyadaki toplam bilişim sektörü harcamalarının yaklaşık dörtte üçü OECD ülkelerinde gerçekleşmektedir. Dünya geneline bakıldığında, bilişim sektörü harcamalarının ağırlıklı olarak iletişim hizmetleri ve donanım alt sektörlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye’de bilişim sektörü harcamalarında iletişim alt sektörü ağırlık taşımaktadır. Ekonomik büyüme performansı Türkiye’ye benzer olan Brezilya ve hızlı büyüme performanslarıyla göze çarpan Çin ve Hindistan gibi ülkelerde de, Türkiye gibi iletişimin payı yüksektir.

4.3. BİLİŞİM FİRMALARININ ORTAK HEDEFİ: GENÇLERE İSTİHDAM

Dünyada sosyal projelere ağırlık veren şirketlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Ülkemizin bilişim sektöründe faaliyet gösteren köklü şirketleri, genç kuşaklara toplumsal sorunları çözmeleri ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmaları için gereken donanımı kazandırmayı amaçlayan istihdam odaklı fırsatlar sunmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bilişim şirketleri kaynaklarının sınırsız olmadığını bilinciyle, çevreye olan duyarlılıklarıyla ön plana çıkmaktadırlar. Bu konuda gerekli donanıma sahip olan şirketler, bu duyarlılıklarını geniş kitlelerle paylaşmak adına çeşitli sosyal sorumluluk projeleri düzenlemektedirler.

Bilişim sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin büyük bir kısmı, düzenlediği projeler ile gençlerin eğitimi ve istihdamına yönelik olarak çalışmalar yürütmekte, bilgi teknolojileri sektörü için uzman kadrolar yetiştirmek, yazılım inovasyonunu teşvik etmek ve yurtdışında kariyer ve araştırma olanakları sunmak için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmeciler başta olmak üzere, donanım ve yazılım üreten ve ithal eden şirketlerin bu kapsamda projeleri mevcuttur.

Bilişim sektörüne dayalı istihdamın geliştirilmesi, hem yeni istihdam alanları yaratılması hem de diğer sektörlerde istihdam edilen işgücünün becerilerinin geliştirilmesi ve böylece tüm sektörlerde verimlilik artışı sağlanması nedeniyle önemlidir.

Ülkemizdeki işsizlerin önemli bir bölümünü gençler oluşturmaktadır. Bu durum, meslekî eğitimin önemini daha da artırmaktadır. Mesleki eğitim amacıyla açılan kurslara başvuran her beş kişiden birisi, bilişim temelli kursları tercih etmektedir. Türkiye İş Kurumu tarafından açılan mesleki eğitim kurslarına 2012 yılı Ekim ayı itibarıyla 135 bin kişi katılmıştır. Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, açılan kurslarda bilişim, tekstil ve turizm sektörüne ilgi göze çarpmaktadır.

Tablo 39. Türkiye İş Kurumu Tarafından Düzenlenen Mesleki Eğitim Kurslarına Katılım

Kursun alanı	Katılımcı Sayısı	Katılımcı sayısı yüzdesi
Bilişim kursları	26499	19,61
Tekstil	16871	12,48
Turizm hizmetleri	10015	7,41
Bakım hizmetleri	7952	5,88
Lojistik ve ulaştırma	7936	5,87
Sekreterlik	7647	5,66
Satış ve pazarlama	7600	5,62
Kaynakçılık	4204	3,11
Kişisel bakım ve kuaförlük	4135	3,06
İş makinesi operatörlüğü	4001	2,96
Güvenlik hizmetleri	861	0,64

4.4. TÜRKİYE’NİN ÖNCELİKLİ İSTİHDAM ALANLARINDAN “BİLİŞİM SEKTÖRÜ” İÇİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yazılım sektöründe, ihtiyaçların ulusal kaynakları destekleyecek şekilde karşılanması halinde, gerek üretim süreçlerinde gerekse üretim sonrası destek hizmetlerinde istihdam önemli ölçüde artacaktır. Spesifik sektör yazılımlarının geliştirilmesinin Türkiye açısından özel bir önemi vardır.

Bilişim sektörümüzdeki mevcut büyüme hızı umut vericidir. Sektörün iş ve istihdam yaratma potansiyeli vardır. Bunun için ithalata dayalı yapı yerine, ülke içinde üretimi cazip hale getirmek gerekmektedir. Bu amaçla etkin kamu politikaları ile, kamu alımlarının verimliliğinin ve etkinliğinin gözetilerek, yurt içinde üretimi teşvik edecek şekilde kullanılması önem arz etmektedir.

Bilişim sektöründe genç nüfusun girişimciliği teşvik edilmeli ve bu amaçla gençlere, kuracağı işletmeler için uygun koşullarla devlet kredisi kullanılmalıdır.

Sektörün güçlenebilmesi için, Ar-Ge’ye ayrılan kaynakların artırılması önemlidir. Üniversite-sanayi işbirliğinin etkin bir şekilde kullanılması, Ar-Ge teşviklerinin özellikle yazılım sektöründe spesifik özellikleri taşıyor hale getirilmesi ve Türkiye İş Kurumunun nitelikli bilişim elemanı yetiştirme faaliyetlerinde, eğitim standartlarını uluslararası standartlara yükseltmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple Türkiye İş Kurumunun verdiği eğitimlerin bağımsız denetim kurumlarınca da düzenli olarak ölçülmesi sağlanmalıdır.

Bilişim sektöründe istihdamı artırmak amacıyla yazılım sektörü stratejik bir alan olarak değerlendirilmelidir.

Bilişim sektörü istihdamı için uluslararası düzeyde veri tabanı ve yazılım uzmanı, ağ teknolojileri uzmanı, bilgi güvenliği uzmanı, web programcısı yetiştirilmeli ve bilgi teknolojileri proje yönetimi eğitimi verilmelidir.

Meslek lisesindeki bilişim bölümlerinin kalite ve nitelikleri artırılmalıdır.

Fen edebiyat fakültelerinde isteğe bağlı yazılım dersleri verilmeli ve öğrenciler bu derslere yönlendirilmelidir.

Bilişim sektörü ile desteklenen örgün eğitim alanındaki eylemler hızlandırılmalıdır.

“Nitelikli insan gücü” yetiştirilmesinde meslek standartları oluşturulmalıdır.

Nitelikli iş gücü oluşturulmasını teminen, eğitim politikalarına özel bir önem verilmeli, eğitim programlarında bilişimin yeri artırılmalıdır.

Ülkemizin bilgi ve iletişim sektöründeki 2023 yılı vizyonu ve hedefleri arasında yer alan bilişim sektörünün 160 milyar dolara ulaşması ve bunun GSYH’deki payının %8’e çıkarılması, yazılım sektörünün öncelikli alan olarak belirlenmesi ve toplam ihracatta yazılım sektörü payının %2’ye çıkarılması hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için;

- Bilişim sektörü stratejik sektör olmalı,
- Siyasi sorumluluk ve sahiplenme gerçekleştirilmeli,
- Devlet destekleri ve teşvikleri artırılmalı,
- Yerli üretim ve girişimcilik desteklenmeli ve talepler artırılmalı,
- Rekabetçi piyasa oluşturulmalıdır.